

Odborné vzdělávání v Německu

Duální systém

V Německu je hlavním směrem odborného vzdělávacího systému tzv. duální vzdělávání – přibližně 60 procent mladých lidí je vzděláváno právě v duálním systému. V letošním konjunkturálním průzkumu ČNOPK mezi zahraničními investory téměř 60 procent firem uvedlo, že by uvítaly zavedení duálního systému v ČR. Z průzkumu ale také vyplynulo, že 36 procent dotázaných duální systém vůbec nezná. Chtěli bychom tedy tento systém, který se u našich západních sousedů může pochlubit více než stoletou tradicí, podrobněji představit.

Propojení teoretické a praktické výuky

Důležitým znakem duálního systému odborného vzdělávání je spolupráce převážně soukromých firem na jedné straně a veřejných škol na druhé straně, která je upravena a řízena Zákonem o odborném vzdělávání (Berufsbildungsgesetz), jehož novela vstoupila v platnost 1. dubna 2005.

Duální systém je možno definovat jako systematické propojení teoretické výuky a praktické profesní přípravy, čímž je zabezpečena velká efektivita vzdělávání. V podniku se student/učeň naučí, jak se vyrovnat s měnícími se požadavky podnikové praxe, na druhé straně se ale i dozví, jak rozličné sociální vztahy existují v pracovním prostředí. Přitom je podporována samostatnost a vědomí zodpovědnosti.

vznikají tak situace na hony vzdálené praxi," vysvětluje úspěch systému vedoucí odboru odborného vzdělávání a vzdělávací politiky Německého sněmu obchodních a průmyslových komor Sybille von Obernitz a poukazuje na jeho výhody: „Duální systém je pro mladé lidi velmi atraktivní, protože díky vzdělání orientovanému na praxi, které je navíc jednotné po celém Německu, mají dobré šance uplatnit se na trhu práce a jsou mobilní. Během studia také získávají nejen odborné, ale i sociální kompetence.“

Stoletá tradice

Duální vzdělávací systém existuje v Německu již více než 100 let. Je praktikován ve všech odvětvích hospodářství, v průmyslu, obchodu, řemeslech, službách i v zemědělství. V roce 2009 bylo v duálním systému v Ně-

348 oborů

V Německu v současné době existuje 348 státem uznaných oborů, které připravují na výkon více než 20 tisíc profesních činností. Největší zájem je o obory mechatnik průmyslových strojů a zařízení, mechatronik, obráběč a nástrojář.

Pro všechny obory vydávají příslušná ministerstva, převážně Spolkové ministerstvo hospodářství, vždy se souhlasem Spolkového ministerstva pro vzdělávání a vědu tzv. nařízení o vzdělávání (Ausbildungsordnungen). Ta jsou závazná pro praktickou výuku v podnicích. V nařízeních jsou stanoveny označení oboru, délka vzdělávání, rámcový vzdělávací plán a požadavky ke zkouškám. Vzdělávací plány jsou vždy v souladu s rámcovými učebními plány teoretické výuky. Rámcové učební plány vydává konference ministrů školství jednotlivých spolkových zemí. Kromě všeobecných cílů a didakticko-metodických pokynů obsahují také učební osnovy.

Vzdělávání v duálním systému

Odborná příprava v duálním systému trvá dle oboru dva až 3,5 roku. Vzdělávací podnik uzavře se studentem/učněm soukromoprávní smlouvu o profesní přípravě, která upravuje všechny podstatné body odborného vzdělávání, například cíl vzdělávání, délku vzdělávání, denní pracovní dobu, odměnu (stipendium), délku zkušební doby, nárok na dovolenou apod. Rejstříky všech uzavřených smluv o vzdělání vedou příslušné kompetentní instituce, většinou obchodní a průmyslové komory a řemeslnické komory.

Po ukončení vzdělání není student/učeň povinen v podniku zůstat a ani podnik nemá povinnost absolventa zaměstnat. Investice do vzdělání tak zůstává pro podnik spojena s rizikem, že od něj odborníci, které si sám vychoval, odejdou pracovat do jiných podniků.

Všechny vzdělávací podniky jsou ze zákona povinny vyplácet svým studentům/učňům přiměřenou odměnu, její výše je většinou dohodnuta během kolektivního vyjednávání. „Tato odměna samozřejmě zvyšuje motivaci studentů/učňů,“ říká Sybille von Obernitz.

Nezastupitelná role komor

V duálním systému hrají významnou roli obchodní a průmyslové komory a řemeslnické komory. Připadají jim důležité úkoly:

Kombinace teorie a praxe zaručuje vysokou kvalifikaci absolventů.

Charakteristickým znakem je získání potřebných profesních zkušeností spojené se zprostředkováním znalostí a dovedností. Tím je zaručeno, že se student/učeň vzdělává ve stejných podmínkách, v jakých bude později pracovat. Kromě toho je učení se prostřednictvím spolupráce a s tím svázaných zážitků velmi motivující. Kombinace teorie a praxe zaručuje vysokou kvalifikaci absolventů.

„Receptem na úspěch duálního systému je to, že hned od začátku se řídí principem ‚learning by doing‘ a ne-

mecku vzděláváno celkem 1 571 457 mladých lidí a bylo uzavřeno 566 tisíc nových smluv o vzdělání.

Německé podniky nejsou ze žádného zákona povinny vzdělávat, ale svobodně se rozhodují, zda vzdělávat chtějí či nikoli. „Podniky se do systému zapojují dobrovolně a na vlastní náklady, neboť jsou přesvědčeny, že si tak nejlépe pokryjí potřebu kvalifikované pracovní síly. Studenti či učni zároveň splňují požadavky podniků, protože se na vzdělávání a jeho modernizaci podílejí přímo odborníci z praxe,“ uvádí Sybille von Obernitz.

- + poradenství podnikům ve všech otázkách týkajících se vzdělávání (obory, které připadají v úvahu; podoba vzdělávání, použití vzdělávacích prostředků, pedagogické, psychologické a právní otázky)
- + organizace mezizkoušek a závěrečných zkoušek.

Každý student/učeň musí během studia složit mezizkoušku, která slouží ke zjištění úrovně znalostí. Na konci studia musí každý student/učeň prokázat dosaženou odbornou kvalifikaci složením závěrečné zkoušky. Komory proto ustavují zkušební komise složené ze zástupců zaměstnavatelů a odborů a z učitelů odborných škol. Po úspěšné složené závěrečné zkoušce obdrží učeň/student vysvědčení příslušné komory. Závěrečná zkouška má vždy jak část teoretickou (písemnou), tak i praktickou (ústní).

Podnik a odborná škola – partneři v duálním systému

Odborné vzdělávání v duálním systému probíhá paralelně v podniku a ve škole. Za vzdělávání v podnicích je zodpovědný stát, za vzdělávání ve školách spolkové země. Teoretická výuka probíhá jeden až dva dny v týdnu, praktická v podniku 3-4 dny, možné je i vyučování v blocích.

Úkolem teoretické výuky v odborné škole je doplnit praktickou výuku teoreticky a prohloubit všeobecné vzdělání. Povinnost studenta/učně navštěvovat odbornou školu vyplývá ze školských zákonů jednotlivých spolkových zemí.

Praktickou přípravu na povolání ve firmách finančně zajišťují přímo podniky. Veškeré výdaje na vzdělávání

jsou pro podniky daňově uznatelné. Teoretická výuka v odborných školách je financována z veřejných prostředků státu (spolkových zemí). „Duální systém nezatežuje nadměrně veřejné rozpočty a díky úzkému propojení vzdělání a praxe je v Německu nezaměstnanost mladých lidí velmi nízká,“ uvádí další výhody systému Sybille von Obernitz.

Duální systém v ČR?

Dlouhá tradice a obliba duálního systému ukazuje, že tento typ vzdělání se v Německu osvědčil. V České republice v letech 1995-2009 organizovala ČNOPK vzdělání podle německého duálního systému, a to v oborech Ekonom v průmyslu, Ekonom v zahraničním obchodě, Ekonom v maloobchodě a Bankovní specialista. Tato forma vzdělávání byla praktikována pouze na úrovni vyššího odborného studia, celkem ji absolvovalo 325 mladých lidí a do projektu byly zapojeny jak velké firmy jako Bosch, Siemens nebo Hornbach, tak i malé a střední podniky jako Christ Car Wash nebo K + B Expert. Pro nedostatek zájemců však bylo duální studium ve školním roce 2009/2010 pozastaveno. Z uvedeného konjunkturálního

Důležité odkazy:

- + www.dihk.de
(Deutscher Industrie- und Handelskammertag – Německý sněm obchodních a průmyslových komor)
- + www.bibb.de
(Bundesinstitut für berufliche Bildung – Spolkový ústav pro odborné vzdělávání)
- + www.dbs.schule.de
(Deutscher Bildungsserver – Německý server o vzdělávání)
- + www.bmbf.de
(Bundesministerium für Bildung und Forschung – Spolkové ministerstvo pro vzdělávání a vědu)
- + www.bmwi.de
(Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie – Spolkové ministerstvo hospodářství a technologií)

Reforma odborného školství je také důležitým tématem pro ČNOPK. „ČNOPK již řadu let usiluje v rámci své lobbistické práce pro členské firmy o zlepšení

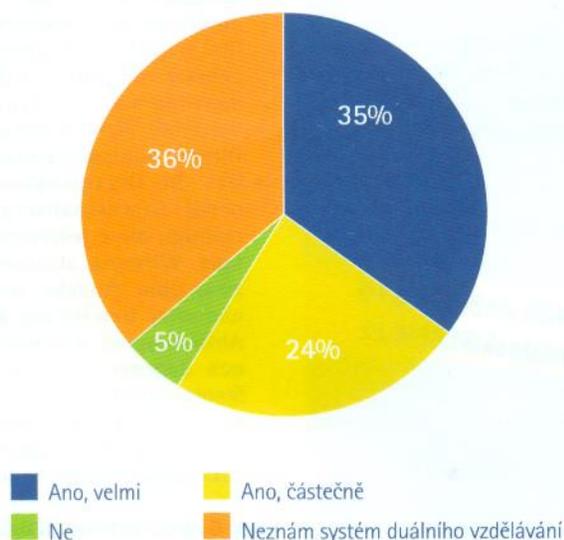
Úkolem teoretické výuky je doplnit praktickou výuku a prohloubit všeobecné vzdělání.

průzkumu je zřejmé, že zahraniční firmy o takovýto druh vzdělání mají zájem. I podniky, ministerstvo průmyslu a obchodu a Svaz průmyslu a dopravy neustále upozorňují na to, že vzdělání v ČR je málo orientované na praxi.

odborného školství v Česku, především o vzdělání s větším podílem praxe. ČNOPK je v úzkém kontaktu s příslušnými institucemi, jako jsou ministerstvo školství, ministerstvo průmyslu a obchodu a profesní svazy v Česku a Německý sněm obchodních a průmyslových komor v Berlíně, který zaštiťuje odborné vzdělávání v Německu. S cílem prezentovat v České republice výhody duálního systému vzdělávání, a to především v technických oborech, ČNOPK organizuje sympózia a diskuze se zástupci těchto institucí a členských firem,“ popisuje aktivity ČNOPK Bernard Bauer, výkonný člen představenstva.

O problémech odborného školství v České republice a nedostatku pracovníků především v technických oborech se hovoří již delší dobu. Zavedení duálního systému vzdělávání podle německého vzoru by jistě bylo jednou z cest, jak tento problém řešit. „Pro zavedení duálního vzdělávání v České republice jsou potřebné legislativní změny, které budou upravovat spolupráci škol, podniků a studentů či učňů. Dále je potřeba vzbudit zájem u českých firem a přesvědčit je o tom, že investice do vzdělání budoucích zaměstnanců je pro další rozvoj společnosti nepostradatelná,“ říká Bernard Bauer.

Uvítali byste zavedení duálního vzdělávacího systému podle německého vzoru v Česku?

Pramen: Konjunkturální průzkum ČNOPK únor 2011

ČNOPK